

DIN VIAȚA SATULUI. DESCÂNTECELE

Georgeta Șalgău

Cuvinte cheie: viața satului; Descântece; popor; tradițiile populare; satul Muntenii de Sus din județul Vaslui.

Keywords: the village life; The Incantations; people; folk traditions; the village Muntenii de Sus from Vaslui County.

Abstract:

Every people, Christian or pagan, is superstitious. The appearance of science, of the enlightened spirits hardly won the people's trust, a situation which made for a long period of time to be preferred the incantation instead of science. A good example in this sense is the village Muntenii de Sus from Vaslui County.

Nu există nici un popor, oricât de sălbatic, să nu fi găsit în sufletul său, în armonia naturii, a universului întreg, mărturia grăitoare a existenței lui. Pure la origini, religiile i-au oferit la început Creatorului fructele pământului, apoi jertfe, legende și ceremonii. Zeițiile grecești aveau calități, dar și vicii. Au fost temute, li s-a câștigat bunăvoința prin sacrificii.

Superstiția domnește în sânul creștinismului la fel de viguroasă ca și la păgâni. Izvorul ei ar putea fi găsit în ignoranță, orgoliu, fanaticism, teamă. Necunoscutul, întâmplarea, tot ceea ce depășește cursul normal al lucrurilor, a fost pus adesea pe seama demonilor – cealaltă lume, tainică, nepătrunsă încă.

Magia este atât de veche încât nu i se pot desluși originile. În ultimele secole spirite luminate și-au asumat răspunderea de a răsturna datele. Aici începe știința. Dar până ce aceasta să cucerească încrederea oamenilor, stăpân rămâne **descântecul**. Un aspect al medicinei populare, o formă de artă care însoțește anumite practici ale teraputicii și arareori li se substituie cu totul. Ele sunt în egală măsură și documente filologice – poate primele monumente de limbă. Actele cu caracter ritual-magic se pare că au apărut mai târziu. Cine le-a inventat, le-a practicat, le-a întreținut? Desigur, femeile, care au încercat să aducă binele prin puterea magică a cuvântului.

Satul Muntenii de Sus, incluzând aici și Satu-Nou, păstrează încă aceste perle, asemenea vestalelor ce întrețineau „focul cel veșnic” în templele grecești. Întrebați, copiii numesc meșterele în ale descântecului: Gurguță Zenovia, Burlacu Marița, Mocănașu Frăsîna, Duluman Frăsîna..., dar ei le-au

auzit și pe bunica, și pe mătușa, și pe vecina încercând în șoaptă să înlătore răul din casă, din trup.

Se poate descânta incantând pur și simplu „Tatăl Nostru” o dată sau de trei ori, însoțind cuvintele cu semnul crucii sau cu diverse ritualuri. Dar versul inedit se pare că are putere magică și psihologică deosebită, acționând asupra subconștientului.

Procedeele stilistice sunt diverse. Iată enumerarea bolilor: „De ochi, de strigare, de deochiul cel mare, pasăre albă, sus sări” (cules de Andronache Maria Mirabela); „De strigare,/ de mirare,/ de deochiul cel mare...” (Simion Paula); „Dălac prin strigare,/ dălac prin deochiul cel mare” (Vartolomei Ana Mădălina). Alteori se numesc posibili aducători ai bolii: „De-ar fi Maria deochiată/ de grec, de german, / de jidan, de țigan...” (Vartolomei Ana).

Atitudinea generală față de fenomen este de ironie, căci omul e conștient de superioritatea lui asupra naturii. Se încearcă totuși diplomatic abordări diferite: flatare, elogiu, ton ceremonios, șiretenie naivă. Impresionantă este aici însă personificarea bolii, împletită adesea cu splendide metafore, adevărate bijuterii ale creației populare: „Trecui pe lâng-o sălcioară,/ văzui o fetișcană/ c-un ochi de foc, unul de apă” (Buruiana Mădălina); „Pe-o creangă de corn/ merge-o fată de domn/ cu un ochi de apă/ și unul de foc./Ochiul de foc....” (Bălău Ionela); „S-o dus două fete de ludoviță la fântâna soarelui....” (Voduț Ancuța); „Pasăre albă – codalbă,/ nu pleca la fântâna lui Iordan....” (Luca Teodora); „A plecat omul negru la pădurea neagră, ia cuțitu’, ia coadele negre să taie lemne negre....” (Ponea Petru).

Se invocă fenomenele naturii, bolile, chiar spiritul rău: „Of, duh nicurat și spurcat, du-te-n pietre, dă cu mătura pe spate, dă cu mătura pe dinainte ca să fugărească pe nicurat....”(Bălu Marinela).

Stilistic, se abordează repetițiile, diminutivarea, invocarea, imprecizia, etc.

Imaginile cromatice sunt frecvente, fie monocrome, fie policrome, fiecare culoare având valoare simbolică, dar și efect artistic: „Cel perit negru,/ Cel perit roșu,/ Cel perit galben,/ Cel perit de 99 de feluri....” (Buruiană Ion); „Dălac roșu înfocat/ La Ileana în cap băgat,/ Dălac roșu, dălac negru, dălac albastru, dălac galben, dălac nucăriu....” (Sasu Mihaela); „Bășică pansie, bășică portocalie, bășică chersicie...” (Luca Teodora).

Se remarcă folosirea numerației, fatidice sau nu: „Mergeau la pădure 9 frați cu 9 surori cu 9 topoare, cu 9 saci, să scoată orbalțul din rădăcina măselei....” (Crețu Tatiana); „Vine o șopârliță de la păduriță/ cu nouă pușori./ Din 9 rămân 8,/ din 8 rămân 7, .../ din două rămân 1,/ din unu nici unu./ Chieie, răschieie,/ de orice să chiară.” (Profir Sânziana).

Fantezia descântătoarelor nu are limite. Le ajută bogăția minții, dar și a limbii, așa încât se ajunge la pitoresc, dar și la grotesc prin invenții lingvistice

neașteptate: „A plecat pe drumul de mamă,/ Se-ncoicu, drăcoicu’, diavolu’, devuloicu’./ Ei beau și se veseleau,/ Pieptu’ nu i-l corogi,/ Fața nu-i îngălbeni,/ Ochii nu-i păinjeni.” (Arcălianu Alina); „A plecat buba mare/ ca să facă masă mare,/ și-a chemat toate bubele,/ numai pe beșica cea mare n-a chemat-o...” (Bălu Melentina).

Invențiile lingvistice sunt splendide, mărturisiri ale unor momente neștiute din evoluția limbii române: „Uim uimată,/ sări peste lopată”, „Năjit cicăjit,/ ieși din creierii capului” (Luca Teodora).

Ca-n basme, răul se presupune că va dispărea prin rugămintea sau prin amenințarea dusă la blestem: „Fugi, junghi, că te sparg/ Fetele cu furcile,/ Vestele cu coasele” (Agăfiței Daniel).

Oricum, în final este invocată divinitatea: „Descântecul de la mine./ Leacul de la Dumnezeu.” Și aproape invariabil formula de încheiere: „Rămâi, Vasile, curat, luminat/ Ca Maica Domnului care te-a lăsat.”

Numit cântec sau descântec, vrajă, facere sau desfacere, el se recită, nu se cântă. În vers adesea neregulat, cu monorimă sau rimă întâmplătoare, în ritm lent sau săltăreț, cu finalitate în general benefică, aparținând dramaticului, epicului și liricului deopotrivă, într-o ciudată împletire, corespondența cu basmul, legenda religioasă ori cântecul bătrânesc, cu ghicitoarea sau cântecul de copii e vizibilă. Importante rămân efectul psihic, stimularea autosugestiei și, desigur, valoarea lor literară și lingvistică. Artistul, având singur spectator bolnavul, și-a pus în aceste mici minuni tot talentul. Uimitoare și fericită este pentru noi întâmplarea că, în plin secol XXI, ele se mai conservă încă în acest sat, poate singurele creații populare autentice.

* Textele au fost culese din satele Muntenii de Sus și Satu Nou, județul Vaslui.

* Numele date în paranteze aparțin celor care au cules textele, elevi la momentul respectiv.